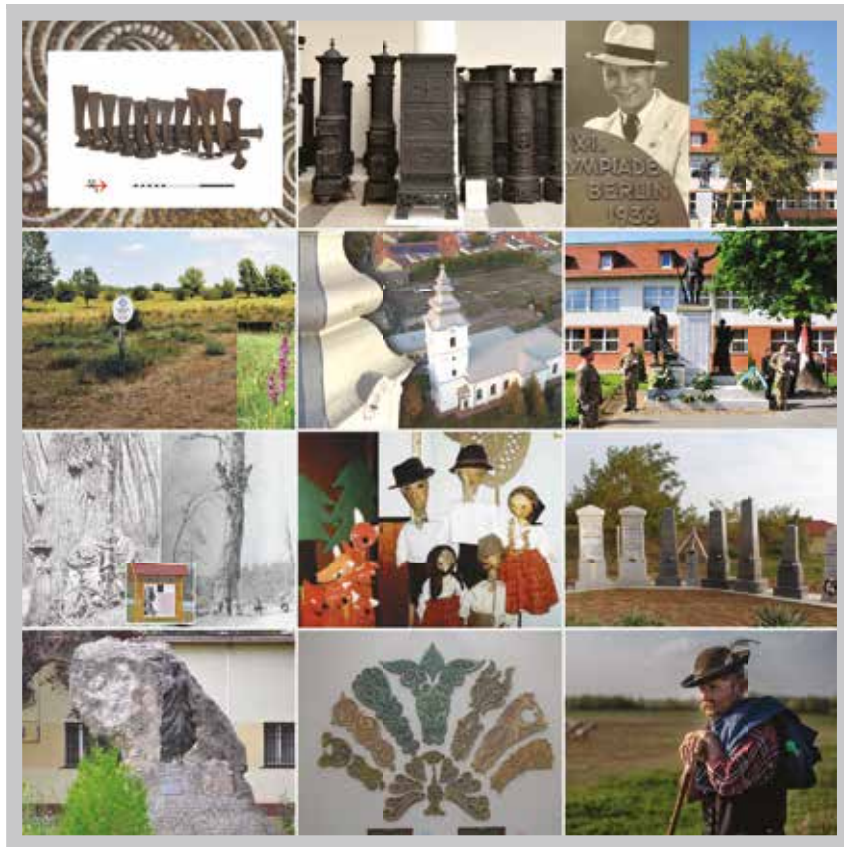

HAJDÚSÁMSON

AGRÁRMINISZTERIUM

ÉRTÉKTÁR

A Települési Értéktár

Fedezze fel Hajdúsámson értékeit: hajdusamson.hu/Értéktár

/Kép és információ: hungarikum.hu/

Hajdúsámsonban 2014-ben alakult meg a települési értéktár munkát végző Bizottság. A megalapozó kutatómunkát követően, a 78/2016. (III.30.) sz. határozattal négy helyi érték felvételéről döntöttek: a *Hajdúsámsoni kincs*, az *Öntöttvas tárgyak gyűjteménye*, a *Martinkai-legelő* és a *Harangi Imre olimpiai emléktárgy* került elsőként nyilvánvtartásba.

A város honlapján azóta is kiemelt helyen szerepel az értéktár bemutatása. A kutatómunka 2021-ben folytatódott a HUNG-2020/6140. sz. pályázat keretében, ahol hozzáértő helyi szakemberek bevonásával további öt érték került felvételre a 104/2021. (V. 27.) határozat elfogadásával: a *Református templom*, a *Világháborús emlékmű*, a *Bényei nyárfa* és a *Rákóczi hagyományok*, a *Dínó Bábcsoport*, a *Budaházy család öröksége*. Ezt követően az értékeket kiadványokban, szabadtéri installációkon, reklámtárgyakon, rendezvényeken is népszerűsítettük.

Különleges esemény volt a Martinkai-legelőn megrendezett I. Martinkatrail futóverseny, valamint egy ehhez kapcsolódó turista térkép megjelenítése.

A helytörténeti kutatómunka újabb sikeres Hungarikum pályázatnak köszönhetően a közeljövőben folytatódik. Feldolgozásra kerül a *Petőfi fája szobor*, az *iskola aula díszítése* és a *Sáfián család pásztortudása*, valamint egy a már 12 helyi értéket bemutató kisfilm elkészítését is tervezzük.

Hajdúsámson értékeinek felfedezéséhez kellemes időtöltést kíván:

Antal Szabolcs
polgármester

és Tarné Hajdu Judit
igazgató

Hajdúsámsoni kincs

Települési érték kulturális örökség kategóriában

Az 1907-ben Farkas Gábor jegyző földjén, egyszerű földművesek által Hajdúsámson község északi határában megtalált bronz kincslelet méltán világhírű, hiszen a szakemberek véleménye alapján tűzés nélkül állítható, hogy korát, összetételét és kivitelezését tekintve, eddig Európa ezen időszakának legfontosabb, legszebb és legértékesebb fegyveregyüttese.

Az eredeti tárgyak - a kard és a tizenkét harci csákány - ma is a debreceni Déri Múzeumban láthatóak. A hajdúsámsoni kiállítóhelyen a kard másolata tekinthető meg.

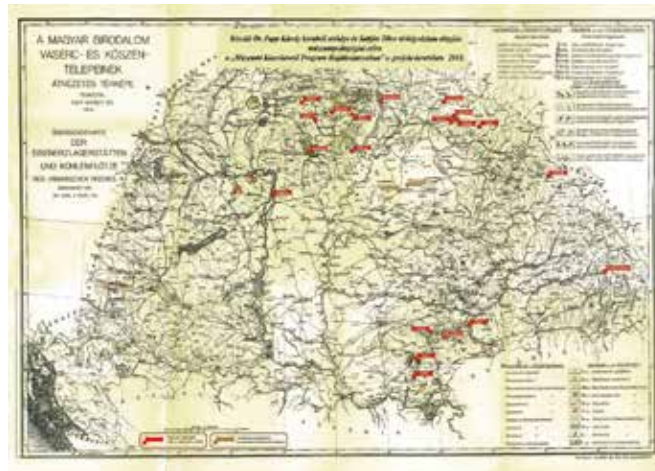
Öntöttvas tárgyak gyűjteménye

Települési érték kulturális örökség kategóriában

Bardi János helyi lakos több mint harminc éven át gyűjtötte az öntöttvas tárgyakat. Az építőiparban dolgozott és egy régi ház bontásánál látta meg az első kályhát. Sajnálta, hogy a szemételepre szánják, ezért hazatolta kerékpáron Hajdúsámsonig. Ezt követően háromszáz kályhát gyűjtött össze, melyből közel kétszáz darab látható a helyi kiállítóteremben. Vasalók, mozsarak, függőlámpák, faliképek és még sok érdekes tárgy egészíti ki a tárlatot, melyek mind a vasgyártás sokféleségét tükrözik.

A gyűjtemény külön érdekessége, hogy a történelmi Magyarország szinte minden vasműves központjára kiterjed. A tárgyak ipartörténeti jelentőségükön túl iparművészeti értékkel is rendelkeznek, hiszen a látogatók a XIX. század elejétől évszázadnyi időn át kísérhetik nyomon és szemlélhetik a művészeti stílusok, a barokk, a rokokó utolsó jeleit, a klasszicizmus szakaszainak meghatározó jelenlétét, a historizmust, a szecesszió érvényesülését a mindennapokban.

Harangi Imre olimpiai emléktölgy

Települési érték sport kategóriában

A fát Harangi Imre ültette el 1936. szeptember 3-án a berlini olimpia után, ahol könnyűsúlyban aranyérmét szerzett.

A tölgyfacsemetéért a bajnok szülőfaluja Nyíradony és a gyermekévek helyszínéül szolgáló Hajdúsámson is versengett. A fa szerencsére ikernövésű volt, így annak szétválasztásával végül mindkét település részesült benne.

A sámsoni fa törzsén 1971-ben emléktáblát helyezett el a sportoló, a Hajdú-Bihar Megyei Környezet- és Természetvédelmi Bizottság pedig a fát védettnek nyilvánította. Harangi Imre olimpiai bajnok (1913-1976) nevét utca és sportegyesület is őrzi településünkön.

Martinkai-legelő

Települési érték természeti környezet kategóriában

A Martinkai-legelő a Hortobágyi Nemzeti Park Hajdúsági Tájvédelmi Körzet része. Hajdúsámson közigazgatási határához tartozik, a településrész keleti oldalán helyezkedik el. A táj képeről általánosan elmondható, hogy homokbuckák váltakoznak mélyebb fekvésű, nedves területekkel. Némely buckavonulaton akácok vannak, máshol viszont a nyírségi mészkerülő homokpusztagyep nyílt, „zsombékos” gyepe, és a homoki legelő zártabb állományai díszlenek. A mélyebb

térszíneken réti csenkeszes gyepek, mocsárrétek, magassásosok, rekettyés fűzlápok és kisebb nádasok foglalnak helyet. Találunk itt még egy régi kubikgödörben kialakult fűzligetet, de a kiskunságiakra emlékeztető kisebb, fehérnyáras foltok is előfordulnak. A debreceni határba nyúló erdős tömbben láthatunk egy idős gyöngyvirágos tölgyes állományt, melyhez égeres, hazai- és

nemesnyáras, valamint akácos ültetvények csatlakoznak, körülvéve egy kis erdei kaszálót. Növény és állatvilágában fokozottan védett fajok is fellelhetők. A gyepeket nagyrészt juhval és marhával legeltetik, de kisebb kiterjedésben kaszálás is folyik. Sajnos itt is megjelent már több, agresszívan terjedő özönnövény, ami az őshonos növénytársulások fennmaradását veszélyezteti. A település közelsége miatt gyakran előfordul illegális hulladéklerakás is. A fenti veszélyeztetési ténye-

zők csökkentésében szerepet játszhat a terület védettségének tudatosítása, melynek egyik eszköze lehet az értéktárba való bekerülés.

A hajdúsámsoni Református Templom

Műemléki védelem alatt álló épület Települési érték épített környezet kategóriában

A Hajdúsámsoni Református Egyházközség temploma a 19. század végén épült, alapjai azonban több száz éves múltra tekintenek vissza. Az 1896 és 1898 között, két év alatt, nem kis erőfeszítések árán, Tóth István debreceni építésmérnök tervei alapján, Katona Mihály érmihályfalvi vállalkozó irányításával sikerült felépíteni a ma is álló templomot. A belső térben lévő orgona eredetijét Kerékgyártó István debreceni orgonaépítő mester készítette 1897-ben. A templom körül Goda Sándor terméskő alapon álló kovácsolt vasból készült díszes kerítést állíttatott, amely még ma is látszik, bár a terméskő alap eltűnt a folyamatos feltöltések miatt.

A második világháborúban jelentős károk érték az épületet, azóta többször felújították (1988, 2010). Legutóbb a torony esett át felújításon (2017), majd a templomhajó tetőzete újult meg (2019). Az egyetlen megmaradt harang magánál az épületnél is öregebb,

hiszen a felirata alapján 1775-ben Pesten öntötték. Az 1920-as, 30-as években a gyülekezet pótolta a többi harangot és Szlezák László budapesti harangöntővel három új harangot – egy 400, 800 és 1600 kilogrammosat – készítettek, így manapság is négy harang hívja istentiszteletre a híveket.

Hajdúsámsoni Világháborús Emlékmű

Települési érték épített környezet kategóriában

Hajdúsámson központjában, a Szabadság téren található emlékmű, eredetileg az I. világháborúban elhunyt katonák hősi emlékszobraként készült.

A szoborcsoportot, mely egyben a település legrégebbi emlékműve is, Némethy László (1880-1963) szobrászművész és Harró Károly kőfaragó mester készítette. Az alakok anyaga bronzöntvény, a hordozó elemek műköből készültek, míg az elhunytak névsorát márványtáblákra vésték fel.

Az emlékmű 1998-ban kiegészült a II. világháború polgári és katonai áldozatainak névsorával. Az utólag felhelyezett márványtáblára 122 elesett sámsoni és 188 elhurcolt zsidó lakos nevét véste fel Madarász György kőfaragó. Ebből adódóan a szoboregyüttes mára a két világháború veszteségeinek egyszerre állít emléket.

A Bényei nyárfa és a Rákóczi hagyományok

Települési érték kulturális örökség kategóriában

Sámsonban a következő monda maradt fenn a fejedelemtől. A tiszántúli hadjárat során a település határában táborozott le seregével. Katonái a táborozás alatt tüzet raktak és szalonnát sütöttek nyárson. Az egyik vitéz, akit Bényeinek hívtak, leszúrta nyársát a földbe, amelyből szép nagy nyárfa nőtt. A sámsoni emberek elnevezték Bényei nyárfának, Rákóczi fájának. Az évek, évtizedek alatt hatalmas fává terebélyesedett és hűsítő árnyat nyújtott az arra járó embereknek. Sajnos villámcsapás érte és az 1970-es évek elején kipusztult. Hajdúsámsonban ma is ápolják a fejedelemhez köthető hagyományokat. 1998-ban az iskola vette fel a II. Rákóczi Ferenc nevet. (Előzményként meg kell említeni, hogy korábban is viselte e nevet évtizedekig az iskola úttörő csapata.)

2004-ben az iskola falára emléktáblát helyeztek el, mely a fenti mondához kapcsolódó valós történelmi eseményre hívja fel a figyelmet. Levéltári források bizonyítják, hogy a fejedelem 1703. július 26-án Sámson alá érkezett táborával. 2007-ben Rákóczi díjat alapítottak. 2010-ben újabb színfolttal gazdagodott a Rákóczi hét, ekkor került sor az iskolai harang felszentelésére, amely minden jeles iskolai rendezvényen megszólal. 2019-ben pihenőhelyet alakítottak ki az úgynevezett Bényei kanyarban, melyet a Borsi-Hajdúsámson emlékfutáshoz kapcsolódóan adtak át. A Bényei nyárfa egy darabját a helytörténeti gyűjteményben őrzik.

A hajdúsámsoni Dínó Bábcsoport

Települési érték kulturális örökség kategóriában

1969-ben jött létre a szakkör a sámsonkerti iskolában, a hajdúsámsoni művelődési ház támogatásával. Nevüket egy versenyen nyert Dínó bohócról kapták. Vezetőjük Szűcs Mihályné Gabi néni ezután 30 évig vezette sikeresen a csoportot.

1973-ban egy megyei versenyen elsők lettek. Később országos találkozókra is eljutottak, először 1982-ben az Egri Országos Úttörő Bábfesztiválra. 1984-ben szerepeltek a televízióban, ahol a „Játsszunk Bábszínházat!” című műsorban mutatták be „A róka és a golya” című mesét. 1985-ben a Zánkai Országos Úttörő Bábfesztiválon léptek fel, 1998-ban ismét bejutottak a TV „Játsszunk Bábszínházat!” című műsorba „A szegény ember három fia” című népmesével. Minden évben részt vettek a város, a megye, az ország bábos rendezvényein. Az „Amatőr Gyermekbábosok Országos Fesztiválján Egerben kétszer is különdíjat kaptak a „Bajusz” és a „Két bors ökröcske” című darabokkal. Az iskolában volt egy „bábos szoba”, ahol nemcsak a bábokat, díszleteket tárolták, hanem a sok oklevelet is.

A fentiek alapján a közösség méltó lett arra, hogy a helyi értéktárba felvételt nyerjen és emlékét tábla őrizzé Sámsonkert településrész központjában, valamint egy emlékszoba is berendezésre kerüljön a régi iskolaépületben.

A Budaházy család öröksége Hajdúsámsonban

Települési érték kulturális örökség kategóriában

A Budaházy nemzetség sámsoni ágának alapítója, veskóczi Budaházy Zsigmond lovaskapitány kiemelkedő egyéniségével, a Rákóczi szabadságharcban tanúsított hősiességével tűnt ki.

A leszármazottak az eltelt évszázadok alatt kiemelkedő közéleti szerepet töltöttek be és a községnek, az egyháznak, a templomnak is bőkezűen adományoztak. A településközpont több épülete a családhoz köthető. A Kossuth utcán vadászházként és Tar-féle házként ismert régi épületek, valamint a Rákóczi utcán a régi tsz iroda (ma üzlet) is Budaházy családi kúria volt. A Polgármesteri Hivatal udvarán lévő oszlopos öreg épület előtti birtokrészt Budaházy Ferencről vásárolták meg a Tanácsháza részére. Régen, a mai katolikus templom és az öreg épület közötti kúriában lakott Budaházy Dániel, majd ebben az ősi kúriában élt a családi örökséget ma is őrző Szathmáry család 2001-ig (ma a római katolikus egyház tulajdona).

A leszármazottak, Irén és József kezdeményezésére a régi temető felszámolása után, a Malom zugban, egykor Budaházy földterületen lett kialakítva a „Kegyeleti sírkert”. A család öröksége több évszázados, helytörténeti jelentőségű szerepe alapján méltóvá vált az értéktárba való felvételhez, hogy emléküket, dicső múltjuk példaként álljon a ma itt élők számára.

Értékek nyomában Hajdúsámsonban II.

**A helyi értéktár a HUNG-2022/8931. sz. pályázat keretében
2022-ben az alábbiakkal bővül:**

A *Petőfi fája* című alkotás E. Lakatos Aranka szobrászművész alkotása. A szobrot 1998-ban, az 1848-49-es forradalom és szabadságharc 150. évfordulójának tiszteletére állította az önkormányzat a település központjában. A *Petőfi 200* emlékévként ajánljuk az értéktárba.

A Sáfian család hétgenerációs pásztortudásáról készült Egy délután a legelőn Sáfian László juhással című film 2021 egyik legsikeresebb tudományos filmje lett. Az értéktárba való javaslat a film rendezője, dr. Molnár Zsolt, az Ökológiai Kutatóközpont tudományos tanácsadója által kerül kidolgozásra.

Az iskola auláját 2004 óta díszítik Galánfi András fafaragó és Mátl Péter szobrászművész alkotásai. A monumentális faldíszítés az ajtókkal együtt alkot egységes egészet, díszteremmé varázsolva a helyiséget, ami számos iskolai és városi kulturális rendezvény helyszíne.